

В. МАРТИНЕВИЧ.

Пам'ятні Могили

драматичний ескіз на 1 дію.

1928.

ЛЬВІВ — ТЕРНОПІЛЬ — НЬЮ-ЙОРК.

НАКЛАДОМ АВТОРА.

З друкарні А. Салевича і С-ки в Тернополі.

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00595244 (T)

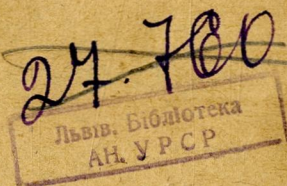
06
10

МОТТО:

ІВАНЕ БЕЗ РОДУ, ІВАНЕ БЕЗ ДОЛІ,

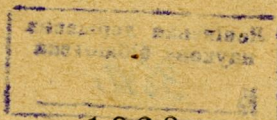
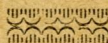
.....
Твій батько на гилі повис у літню днину,
Ти гинув інакше: für Kaiser und Land;
Та всім вам однаку дали домовину —
Йї печаттю вам символ:
NAME UNBEKANNT!...

(Сумні ідем!... Т. Горобець).

Пам'ятні Могили!

Драматичний ескіз на 1 дію.

1928.

ЛЬВІВ — ТЕРНОПІЛЬ — НЬЮ-ЙОРК.

НАКЛАДОМ АВТОРА.

2
пр. Льв. обл.
29/17-1941?

Найдорощим Родичам
МИХАЙЛОВІ і МАРІЇ зі ЗАСТАВНИХ
у довід великої любови, вдячності і пошани
цей свій твір присвячує

АВТОР.

Особи першої дії:

ІВАН ГОРЛИЦЯ, старець літ 75.

ПЕТРО, його внук — парубок літ 17.

БОРИС КАМ'ЯНСЬКИЙ — абітурент гімназ., син учителя.

ПАВЛІНА НЕКОНЕЧНА — селянська дочка — семінаристка.

САВА — син Івана Горлиці — літ 24 }

МИКОЛА ГРЕЧКОСІЙ — літ 27 }

Дезертери
австрійської армії.

МАРИНЯ МОСТОВА — любка Сави.

ВАРКА КОСОВИЧ — „ Миколи.

I. і II. дівчина.

I. II. III. і IV. парубок.

МИХАЙЛО ПЕРЕПІЧКА }

МАКСИМ ПАНЧЕНКО }

повертаючі австрійські полонені
Українці - Галичане з Росії.

Строї сільські-народні.

Завождови
Павло (Петро)
влад хіом влод
ід-вкідіс
дофон

Обстановка: Сцена представляє часті мурованої дороги за селом Семиківцями, над рікою Стрипою. Дорога йде попри фронтову стіну сцени. По правім боці мурованки, до двадцять кроків на віддалі, кладбище, а даліше за ним видно село Семиківці. На кладбищі похоронений німецький старшина. На його могилі видно гарний пам'ятник. Поміж дорогою, а кладбищем військові окопи (рови). По лівім боці дороги степ. В горі — в степу, по лівім боці від видців, висока могила, висипана У. С. С., полеглим товаришам. На могилі великий, дубовий хрест. До хреста прибіта табличка з написом. Хрест прибраний свіжим вінцем, у котрий вплетені малинові бинди. По степу розсіяних багато малих могил з хрестами і без хрестів. Много з них позападалось і заросло травою та бур'янами. На однім з хрестів видно напис: „Name unbekannt!“ Пора літна ранок.

ЯВА 1.

Іван Горлиця і його внук Петро (З піднесенням заслони оба клячуть при могилі У. С. С. і моляться. Коси і клунки лежать на боці. Клячуть так, що боком видні публіці. По хвилі Петро встає і дивиться у степ. Іван Горлиця підносячись насильно — говорить): Вічний супокій вам соколята! — Земля хай буде вам пером! — Ох! — найліпші це, сину, діти нашого народу! Найліпшим доказом любови до вітчизни є віддання життя за неї. На це здобутись може тільки правдивий син України. — Ох! — ох! — ох! — не одна мати і батько вас соколики виглядають. Очи видивили так, як я, — а син вже давно спочиває сном блаженным. — Не вірять і вісткам про його смерть, іще маниться надією, — може це не він! — І земля йому рідна легка, бо зілляв її кровю і згинув, щоб її увільнити з пут неволі! Ох-ох-ох! Погинули бодай на своїй рідній землі, а не десь в Італії, Сербії, Чорногорії... За що воював там? Чи мав коли який спір з Таліянцем, Сербом, Чорногорцем?! — Чи як здобуде цю землю, — то піде там її уживати?! — Де там! Говорять, що там гори, скали, каміння, як у наших Карпатах. — Тут бодай товариші похоронять, а там не мож. Орли та інші птиці кости розносять! (Задумуєсь). Тут бодай хтось помолиться на могилі, а там — на чужині?!... (Звертаєсь до розсіяних по степу могил). — От! — хто зна, де породились, а де згинули! Очікують їх родичі — жінки та сирітки-діти, а вони вже не вернуть ніколи!... Може та сама доля моїх бідних синів?.. Хто зна, чи вже їх побачу? (До внука Петра). Твій тато, Петруся, у неволі, в Талергофі — Запроторив його наш дідич. Зробив його шпіо-

ном, бо був йому невідгідний у селі. — Хотів конче позбутись бунтаря. Два сини в Італії, а за четвертого від двох місяців і чутки нема! (*Задумуєсь*). Панків — хрунів — старостинських лизоблюдів реклямують, а мені не реклямували ні одного, бо се з цієї раси, що перед ними карку не гне... Плекав, — годував, — розпадався, щоби було при кім мати забезпечену старість і голову зложити, а ту, — як добре піде, то не буде при смерті кому очий закрити і похоронити. Ох! ох! (*Плаче*). Тай треба гарувати до смерти може, щоби внуків підгодувати!

Петро (*стоїть весь час задивлений у степ і слухає, відтак з жалем говорить*). Не плачте дідусю! Я буду вам помагати у господарстві, доки тато не вернуть з Талергофу. Вони-ж писали до нас, як були тут Австрійці. — Стрії, — Нікодим і Методий, вернуть з Італії. — Стрийко Сава рівнож іще віднайдеться. (*Задумуєсь*). Я сам пішовби, дідусю, на ту войну.

Ів. Горлиця (*видивися на Петра. При кінці його бесіди збентежено ударився по полах*). На — маєш! — І ти ще хочеш мене покинути, Петрусь? — Що-ж я сам зроблю такий старий, немічний, коло такої великої господарки?! — Хто підгодує твоїх маленьких братів і сестер, — та стричних...

Петро (*перериває*). То власне мене, дідусю, здержує, що ви старенькі. Якби не це, — я вже давно бувби пристав до наших Січових Стрільців. То військо мені дуже подобалось. — Жадне не таке гарне, — ні російське, — ні німецьке, — як вони. Наші дівчата їх дуже люблять, дідусю!

Ів. Горлиця. Так! — Це гарне військо. — Воно гарне для нас рівнож тому, що воно наше. — Там, сину, зібрався сам цвіт наш найкращий. Там ми дали, що мали найліпшого. — Це бється під нашим українським стягом, а цей стяг не сміє бути сплямлений. — Та наша данина Австрії, сину, є дуже дорога. — Болюче це є для нас, бо що ми маємо за це: погорда, — рабство, — кримінал, — шибениця, — чуже ярмо на власній землі. На могилі (*показує рукою*) от бачиш напис: „Іван унбекант!“

Петро. Ні, дідусю, — там є написано: „Наме унбекант!“ То значить: „Незвісного імені!“

Ів. Горлиця. Так, — так, сину! Я це чую, відколи підріс. Податок дай! — З того будуть удержувати панів, — чорт зна звідки захожих, бо нашого Івана дуже трудно, щоб допустили на пана. Школу заложать і будуть учити наших дітей не в рідній мові, а в незрозумілій. — Сина до війська дай і він мусить служити і тратити три роки найкращого віку. — Мусить витинати ейнциги і крутити собі

язик. — На війну йди і проливай кров, хто зна за яку п'єсачу маму! — На кінці удостоїшся на могилі напису; „Іван унбеканнт!“; чи там „Наме унбеканнт!“

Петро. А це так завжди буде дідусю?!

Ів. Горлиця. Варто би пролляти кров і дати у жертву, що найлучшого маємо, як би ми знали, що станемо господарями на своїй землі. (*Сідає на краю могили*). От маєш, очікували цеї Австрії. — Тужили ми за нею, як ту Москалі були! — Чого діждалися? — Плачу!... жалю!... нарікання!... горя!... Плачуть за цими, що погинули, попропадали. Плакати-муть за цими, що ще заберуть, хто зна куди... Думали ми, що буде інакше. — Гадали, що тепер будемо мати якесь право. — Таж наш, сину, хлоп дає найбільше. — Сина дає на війну і сам йде. Збіжжя дає, худобу дає, стійку дає. — Одним словом усе дає!... А йому що дають?! — Папір, що нічого не варта, векслі без вартости і... пана, котрий нічо не дає, а над хлопом верх має. І це так, сину, дієсь, відколи я запам'ятав, а мій тато і мій дід оповідали мені ще о страшніших річах. — Була панщина, робив хлоп на панів, прийшла конституція, робить хлоп на панів...

Петро. То в Росії, дідусю, тепер буде добре! — Там вже свобода!

Ів. Горлиця. Говорять, сину, що там буде ще гірше, як дотепер було. Там доперва буде пекло, — одні других різати-муть. За царя мали там верх змосковщені Німці. — Тепер візмуть то все в руки жида. — Вони віддячаться за це все, що вони літами терпіли від них. Там не буде скоро порядку і...

Чути спів далеко:

Видиш брате мій,
Товаришу мій:
Відлітають сірим шнурком
Журавлі в вирій!

Кличуть: Кру! Кру! Кру!
В чужині умру, —
Заки море перелечу,
Крилонька зітру.

Мерехтить в очах
Безконечний шлях,
Гине, гине в синіх хмарах
Слід по журавлях.

Ів. Горлиця (*прислухається пару хвилин*). О вже тягнуться косарі зі села.—Ходімо і ми, Петрусю, до роботи. (*Встає поволеньки і дивиться на сонце*). Сонце вже підійшло досить у гору. Далі полуднувати захочемо.

Петро. Чуєте, дідусю, якої наші парубки вже навчилися пісні. (*Беруть коси у руки і сходять з дороги на степ*).

І в. Горлиця. У молодих пам'ять добра, то скоро навчатися. *(Затягає косу собі і Петрові)*.

Петро. Це дуже гарна пісня.

І в. Горлиця. Уважай, Петрусь, як косити-меш на могили. Притягай добре косу до себе і уважай на мої ноги.

ЯВА 2.

Попередні, Борис Кам'янський, чотири парубки, Павлина Неконечна, Мариня Мостова, Варка Косович, І. і П. дівчина. Усі йдуть до могили з правого боку і співають. Парубки з косами і рискалями. Дівчата з граблями і кобелями. Борис і Павлина несуть цвіти до садження.

Петро. Бачите, дідусю, там помежи дівчатами і парубками є син нашого учителя Борис і Павлина Неконечно-го. Вони приїхали ще тамтої неділі на ферії зі школи. Борис і Павлина тої неділі стрінулись, коло церкви, по вечірні, з парубками і дівчатами. Намовляли ще в неділю парубків і дівчат, щоби могили по наших поляглих поправити і вбрати, бо вони позападались і нищать, а потім скоро і слід по них загине. Видите, дідусю, їх послухали і нині йдучи у степ косити, забрали рискалі, а Борис і Павлина цвіти.

І в. Горлиця. Честь їм за це, сину, велика! — Борис хлопець славний. Він ніколи не соромиться, — не погорджує нашим селянином, як инчі панські діти. Виховав його так у любови до нашого простолюдина його батько, а наш учитель і опікун цілого села. Він учителює у нас, сину, від давних літ. Богато зробив для нашого села. Посвятив він багато здоров'я, праці і труду. Він не лише виховав цілу молодшу верству господарів, але привів село до якоїсь свідомости. Як прийшов до нас пан учитель Кам'янський, то не було, як тепер: читальні „Просвіти“, громадської крамниці, каси при читальні. То всьо його трудом і заходом повстало. — Не було такої школи, як тепер. Цей школи боялись люди, як чорт свяченої води. — Не йшла та праця нашому учителеві, сину, легенько. Тут в селі було все темне, без найменшої оглади. Треба було досить праці, щоби нашого сватка освідомити, повчити і переконати. Наша людина такого характеру, що більше слухає злих підшептів ворогів, як добрих рад свого приятеля. Вороги народа, сину, ставили тяжкі колоди під ноги нашому пану учителеві. Вони були противні його освідомлюванню народа, бо з темного хлопа їм легко шкіру дерти і його використовувати. З намови ворогів поносив наш учитель тяжкі обиди від наших людей і зневажання. Не довіряли йому, сміялись йому в очі з його рад, — кпили собі. Він тим не зражувався, працював терпеливо і дійшов до свого. Поконав чорних дуків своєю силою слова: нашого діди́ча, старого священника,

котрий держить з панами, хруня війта — старого Панеця і прогнав жидів коршмарів. Було їх шістьох. Неоден ґрунт і хозяйство перейшло в руки тих п'явок. Наш пан учитель не зражувався, не зневірявся в тій праці, бо він любить наш нарід, чує, що це його брат. — Лекше пішло йому у праці, як він намовив кількох наших газдів і вони післали своїх синів до міста у висші школи. Ті виучились і помагали йому в роботі. Маємо кількох священиків з нашого села, учителів, є адвокатом Федів Івась. Маємо і своїх ремісників. За його порадою діждались ми гарної садовини у селі. На цілу околицю нігде не було таких садів. Все це заслуга одного чоловіка, котрий хотів попрацьовати коло свого народа. Він вже зжився з нами і з усяким нашим лихом. І си-на так виховав, щоби не цурався нашого народа. Павліна Неконечного рівнож у місті не спаніла. Помагає в праці родичам. Не цураєсь своїми подругами з молодших літ.

Петро. Я піду, дідусю, до них і рівнож дещо поможу

Ів. Горлиця. Ходім!... Я хотяй робити не можу, то порадою поможу. *(Йдуть до могили. — Підчас розмови Ів. Горлиці з Петром, тамті сіли під могилою і відпочивали. Розговорюють по тихо між собою і жартують весь час).*

Борис *(ставши на могилі)*. Товариші і товаришки! Який я вдоволений, що мої мрії, пляни сповняться. Від мая я постановив собі, що першою моєю роботою на феріях буде поправа могил по наших поляглих. Ми про них ніколи не повинні забувати. Вони положили життя своє за нас, — за нашу ліпшу долю. Ми повинні їм бодай цим віддячитись. — Ми повинні зберігати їх могили у порядку. Так поступає кожний культурний нарід, що високо цінить і шанує свої народні дамятки. Як приїхав я домів, поділився своїми гадками з товаришкою Неконечною. Дякую їй за це, що вона прилучилась до моїх гадок і щиро мені у тім помагала. — Я є дуже вам вдячний, товариші і товаришки, що ви мене послухали. Візьмемося нині до діла і своїм приміром загіємо другі міста і села. *(Сходить з могили)*.

Павліна Н. У добрих ділах я все вам буду, товаришу Борис, помічницею. Від праці і помочи ніколи не відкажусь. Я думаю, що це початок нашої праці на феріях. Я переконана, товаришу Борисе, що ви постараетесь, щоби час нашого перебування тут в селі був хосенний для наших братів і ми — мати-мем повне вдоволення.

І. парубок. Ми вам дуже дякуємо, що ви хочете посвятити час свого відпочинку для нас. — Ми радо згодились, вам допомогти. Пішли охотно за вашою гадкою та дальше підемо за вами.

Мариня М. Чому-ж би ми мали не піти? — Ще і других зєднаємо і з'аохотимо. На зле нас пан Борис не намовляють. — Я сейчас згодилась і Варку ще за собою потягла.

Варка. Я скорше чула про це, чим ти!

ІV. парубок. От і дідусь Іван Горлиця йдуть нам помагати з Петром.

Борис К. Здорові були, дідусю! (*Витаєсь з Ів. Горлицею*). Дай Боже гаразд!

Ів. Горлиця. Дякую! — дякую! — Дай Боже здоровля і вам діточки!

II. парубок. Поможите, дідусю?

I. дівчина. Дай спокій! Хай собі вперед, дідусю, сядуть і відпичнуть. (*Всі роблять місце і Ів. Горлиця сідає по середині*).

Ів. Горлиця. Не можу руками, то поможу вам діточки порадою.

Борис і Павліна. Дякуємо! — Дякуємо вам дідусю. Це рівнож велика поміч для нас!

III. парубок. Заспіваймо вперед іще що гарного, а відтак до роботи.

Всі. Заспіваймо! — заспіваймо нашим героям про Україну, котру вони так любили і життя за ню віддали,

(*Співають гімн М. Вороного*):

О Україно! рідна ньенько!

Тобі вірненько присягнем і т. д.

ЯВА 3.

Попередні, Михайло Перепічка і Максим Панченко. Обидва з села Семиківців. Повертають з російської неволі. Надходять з ліва з клунками на плечах. Опорошені, обдерті і вихудлі.

Петро (*обернувшись лицем у ліву сторону*). Йде сюда двох подорожних. (*Усі перестають співати і дивляться в ту сторону*).

М. Перепічка. Богу дякувати, Максиме, вже пригнулися ми на рідну землю, до рідного села. Вже виджу його відсіля. (*Обернені обидва плечима до попередних. Прикладають руки до чола і дивляться у село*). Але знищене воно! — Не знаю, Максиме, як там з нашими газдівствами, з жінками і дітьми?! — Видно, що тут шаліла страшна, воєнна буря.

М. Панченко. Що вже буде, — то буде! — Чи застану що з газдівства, чи ні, — але щоби застав здоровими жінку і діти. (*Хреститься і зносить руки до гори*). Дя-

кую тобі Боже, що привів мене до рідної землі. (*Падає і цілує землю*). Нічого мені більше не треба.

Всі (*дивляться здивовано на них*).

П. парубок. Це наші! Та це з нашого села!

Ів. Горлиця. Це, здається мені, Михайло Перепічка і Максим Панченко. — З лиця не можу пізнати, але по мові пізнаю.

М. Перепічка (*обертається скоро до попередних*). Максиме дивись (*показує рукою*) а от наші! — Здорові були дідуся! (*Цілує Ів. Горлицю в руку*).

М. Панченко (*робить це саме і вимовляється обидва з прочими*). Здорові були, пане Борисе, Павліно. От вирости.

Ів. Горлиця. Сідайте тут обидва коло могили. — Ви дуже помучені. — Відпочиніть і покріпіться. — Ми маємо дещо з собою.

П. дівчина. Є доста! — Маємо хліб, сир...

Варка. У мене є масло...

І. парубок. А у мене яйця.

Борис К. Сідайте товариші! — Відпочнете — покріпитесь та розкажете дещо нам зі свого побуту у Росії.

Павліна Н. То дуже цікаве, що там дієсь. — Революція все є страшна.

(*Обидва сідають під могилу. І. і П. дівчина витягають з кобелів провіант. Застеляють землю та просять усіх їсти. Всі їдять*).

М. Панченко (*по хвилі*). Що там чувати у нашому селі? Здорові наші жінки і діти? Як там сусіди, приятелі? Всі здорові, — живуть?

Ів. Горлиця. Де там, Максиме! — Все село майже знищине! Одні на війні, другі на бараках погинули. — Много у Гмінді вигинуло на бараках, а багато впало на війні. — Наш нарід найбільше потерпів. Наш нарід найбільше скупався у крові і слезах!

М. Перепічка (*котрий уважно слухав розмови Ів. Горлиці — питає зі страхом*). А мої там в дома?

П. парубок. Ні! — Вашої родини нема, Михайле. — Вони на бараках. Навіть не пишуть до села. Максимові є і дуже бідують. — Не мають де ночі переночувати, бо ціле господарство знищине.

М. Перепічка (*почувши, що його жінки ні дітей нема, кидає кусок хліба з руки, ловиться за голову і кричить з жалю і розпуки*). Боже, за що ти мене так тяженько покарав! Навіщо Ти мене на світі дотепер держиш, наколи забравесь мені ту послідну потіху і розраду? Що мені

вже з цього життя, як нема моїх дорогих діточок і мої любові жінки. Та-ж я лише жив, кріпився надією на далеких, азійських степах і пустинях, поборював усякі страшні пригоди і нещастя, щоби життя своє задержати для них, а застав пустку. Ніхто мене не привитає, ані не утішиться моїм поворотом. — Боже мій, — Боже!! забери мене до них, як їх забрав. (*Плаче і ридає*). Прокляття нехай спаде на цих, котрі спричинили це нещастя, — цю світову різню і розсіяли людей з родинних гнізд, розділили на віки. Кров і сльози хай спадуть на них і їх рід. (*Рве волосся на голові*). Боже! — Боже!

Борис К. Опамятайтеся, Михайле! Що робите? — Може вони ще живуть! — Не побивайтеся так!

М. Перепічка. Ото довоююався! — Ні жінки, ні дітей. Ледви приліз сюда та навіть нема з ким порадуватись і потішитись. (*Плаче*). А як там з моїм газдівством?

Варка. Знищене до тла. Не знаю, чи трапите на це місце, де стояли будинки!

Мариня. Усе бурянами поросло!

Борис К. Не плачте, Михайле! — Підете до нас і перебудете до того часу, доки не довідаєтесь дещо про свою рідню.

Павліна Н. І в нас можете перебути.

М. Перепічка. Дякую за добре серце.

М. Панченко. Про кінець війни нічого не чувати?

Ів. Горлиця. Але во! Навіть не гадають!

М. Панченко. Ну, бачиш, Михайле! — Нам добре Москалі говорили, що ще війна нескінчена. А ми вірили всяким відозвам, котрі нам роздавали австрійські і німецькі агенти. — Вони хочуть зовсім людей винищити, але нарід вже приходить до розуму. — Не дасть себе знищити.

ІІ. Парубок. Що нарід може зробити?

ІІІ. парубок. Нарід проти тиранів є безсильний!

М. Перепічка. Нарід, чоловіче, найбільша сила. На народі опирається все. Перед народом все тремтить. Лише ходить о се, щоби нарід пізнав свою силу і мав добрих провідників. Не давби вестись на зарізь, як теля.

Ів. Горлиця. Щоби були провідники! — Провідників замикають та вішають. — Кілько невинних людей вивішали у нас!

М. Панченко. Нарід сам покінчить цю різню і подиктує кінець. Ми тільки набідились вже і ще може скажуть йти. Нищити життя за що? — за кого?

М. Перепічка. Не знаєш за що? — От у мене жінка, діти хто зна де? — Газдівства нема, а ще йди й

сам погибай. За це дістанеш хрест деревляний на чужині. — Нема то як Москалі. Говорили, що вони дурні, щоби всі були такі мудрі. Який там був деспотизм, неволя і рабство. Нарід не мав жадного права, мали його за скотину. Нарід цей звалив царя з золотокованого престола і здобув собі відразу всі права. — Управляє собою сам.

Борис К. Ну і до чого довели?! — Ріжуть одні других. Хай Бог боронить нас тут такого добра. Нема голови і нема жадного порядку. Я не є за царем, але і не за богатьома господарями. — Найліпше є устроєні Сполучені держави Північної Америки. В теперішній Росії чоловік не певний ні життя ні майна. Хто там тепер панує? — Жиди і вихрести!

М. Панченко. Які жиди? — Там править нарід при помочи салдатсько-селянсько-робітничих рад. Панам відобрали власть над народом.

Борис К. Народились нові, гірші тамтих. — Новий цар червоний, більший деспот і тиран від тамтого. Нарід каже, має власть — на словах, а куди не обернись — всюди прикази, декрети. — Трудніше йому до чогось добитись, чим перше, — від тих червоних бюрократів.

ІІІ. парубок. Нема ні священників, бо церкви позамикали, ні вчителів.

М. Панченко. Хто вам про це говорив? Це є найбільша брехня! Священник є. Удержує його громада своїм коштом. Розумієсь, як був добрий, жив з народом. Як такий що був на услугах панів як наш і нарід мав за скот, то його женуть з села. Учитель, урядник всякий, то в них вчений робітник. Він працює і йому платять ліпше, як за царя. Кожний там мусить робити. Дармоїдів, галапасів гонять зі села. Тому повідбирали від панів землю, бо вони коло ньої не вміють робити. Дали селянам, котрі коло ньої завжди працювали.

Всі. То там не зле.

Борис К. Були в Росії досить образовані люди і інтелігентні, котрі знають світ, знають давню Росію і придивились теперішній. Були вони там в полоні, яко неутральні видці дивились на весь той перехід справ і подій. Повернули звідтіля і описують в часописах, печатають книжки, щоби могли другі люде читати і довідатись про цей теперішній рай в Росії, котрого із пеклом порівнати не можна. Дали селянам землю, але її ніхто управляти не хоче. Вже на Україні досить потерпіли за цю землю. Платять контрибуції і вішають бідних людей. В Росії дали селянам землю, щоби селянин коло ньої робив і жидів годував, а він своєї не хоче обробляти. — Робітникові тепер гірше, чим за ца-

рату, бо робить рівнож на комуністів. Комуна то не для нас. — Я ніколи не мігби працювати до спілки з ніким, крім рідні. Як там так добре, то дячогож там така різня?

М. Панченко. Пождіть! — Все вам поясню і виясню. — Там йде боротьба між партіями. — Одні партії хочуть царя, а соціалістичні не хочуть. Ставлять їм опір і не хочуть уже дати влади зі своїх рук. Вони знають, що значить царизм. Нарід, розумієсь, сильніший, царські партії побиває і страшно мститься на тих, котрі йому хотіли видерти з рук власть. Пани, царопоклонники хотіли обдурити нарід на початку революції. Як нарід скинув царя, вони захопили власть у свої руки, щоби дальше мати свої права. Народові мало зробили полекш. Посадили на престолі Керенського. Цей умів лише гарно говорити, але більше нічого. Нарід подивився на його роботу і прогнав цего пансько-соціалістичного царя, що хотів стати російським Наполеоном...

Борис К. Керенський був жид хрещений і теперішні проводирі жида хрещені і нехрещені. Різня там йде, бо одна партія недозріла хоче захопити всю власть в цілій Росії, а другі знищити. Це не може так бути і не буде. Там прийде знова до царизму.

Павліна Н. (до Панченка і Перепічки). Вами вже Австрія не доробиться.

М. Панченко. Ого! — Мною вже Австрія не доробиться. Я нашому цісареві можу багато допомогти, але та поміч його много коштувати-ме. Нас таких много є і ми мусимо довести до того, що війна скоро покінчиться. Ми бачили, як було в Росії, а як тепер.

М. Перепічка. Там, як лише нарід взяв власть у свої руки, війна сейчас покінчилась.

Ів. Горлиця. Коби лише був порядок!

М. Панченко. Був би порядок. — Коли є такі люди, котрі не дадуть йому закріпитися.

Борис К. Є такі, котрі не хочуть узнати жидівсько-комуністичної влади і вони вічно будуть нею хитати і вкінці звальять.

М. Перепічка. Прийде час! — Там усе перетресь і наступить порядок. Дай Боже цего в Австрії найскорше.

М. Панченко. Мусить до цього в Австрії прийти і то скоро. — Їсти нема що, а вояк в голоді не видержить і не дезертирувати-ме, а дезертери то найбільші і найліпші люде до бунту.

П. парубок. Є їх вже много в нашім селі. Ховаються по полях, по окопах. — Жінки і дівчата носять їм їсти. Варка може це потвердити. Вона вже добрих дві неділі годує Миколу Гречкосія.

Варка (*змішавшись*). А ти звідки це знаєш? (*Почервоніла*).

Павліна Н. Нічо злого. Вона його любить і за нього дбає.

М. Панченко. І не треба їх зраджувати, а противно допомагати. Вони не роблять зло. Доста вигинуло наших людей. Досить костий нашого народу валяється всюди порозкиданих.

Варка. Я піду покличу Миколу!

Мариня (*змішана*). Я покличу Саву.

Ів. Горлиця (*здивовано*). Якого Саву?

ІІІ. парубок. А якого? Та сина Івана Горлиці!

Петро. А видите, дідусю, що стрий Сава є.

Ів. Горлиця. Я не вірю цьому, щоби Сава...

І. дівчина (*перериває*). Мариня, дідусю, його вже давно годує і переховує. Він боявся до дому показатись, щоби ви не кричали.

Обидві — Мариня і Варка йдуть на ліво.

Петро. Чекай, Мариню! — Я піду з тобою. (*Біжить за ньою*).

ІІІ. парубок. Не Мариню, лише стрийно, Петре! Дівки, дідусю...

Ів. Горлиця (*перериває*). Та чого я мавби кричати. Мене гірше то гніває, чому він до своєї хати не загляне, а тиняєсь попід людські плоти.

ІІІ. парубок. Попід які, дідусю, плоти? — Він живе у полі повною свободою! (*Всі сміються*).

Ів. Горлиця. І комусь на карку сидить тягарем!

ІІІ. парубок. Дівки, дідусю, того тягару не відчують. (*Сміється і моргає до дівчат*). Вони знають, що штани будуть тепер дорогі і то дуже... Отже заздалегіть собі ласки...

І. дівчина. Но лише не перецінюй. — Не так іще дуже дорогі. Ніхто нікому на шию не вішається.

Я В А 4.

Попередні — Микола з Варкою і Сава з Маринею і Петром. Оба одягнені по вояцьки.

ІІ. парубок. Той самий, дідусю. (*Показує рукою на Саву*).

Ів. Горлиця. А ти, Саво, де тут взявся?

Сава. Цілує батька в руку і стає заклопотаний.

III. парубок. Приїхав, дідусю, на урльоп з власної волі.

М. Гречкосій. *Витаєсь з усіма підчас говорення III. парубка з Горлицю.*

Ів. Горлиця. Але чому ти до дому не прийшов і но лише...

Сава (*перериває*). Даруйте, тату, я не міг відважитись наразити вас на часті відвідини жандармерії. Так коли ви мене не бачили, могли цілком спокійно забожитись, що мене нема і нічо не знаєте про мене.

Ів. Горлиця. Це правда, але я гризся, що не було жадної вістки від тебе. — По друге на що хтось має гризтись тобою.

Мариня. Сава для мене не є тягарем. (*засоромилась і спустила голову*).

Ів. Горлиця. Но-но! — Приходи до дому, Саво! Ми вже якось порадимось всі, як тебе скривати. — Ти, Мариню, будеш нам рівнож помічна. Як ти дотепер сама дбала про нього, то і тепер не відкинем твоєї помочі.

Мариня (*цілує в руку Ів. Горлицю*). Дякую, що ви мною не гордите.

Всі. Славно! — Славно!

М. Панченко. Так повинно бути. Повинні допомагати одні другим. — Ми вже в Росії чули, що австрійська армія розкладаєсь. Вже нема давньої дисципліни.

Борис К. В часописах давно пишуть про зелені кадри. Австрійська армія поносить часті поразки. Татунцю мої кажуть, що буде крах в Австрії, а нам Українцям треба бути приготованими на цей час. Нам треба буде много сил і мудро поступати.

Сава. Дезертирство в армії страшне. Люде не мають що їсти. Живляться ріпою і динями. — Як побачуть вояки де здохлого коня, то біжуть на перегони до нього, щоби захватити кусок. Вояки ходять мов трупи.

Всі. Най Бог *боронить!*

Микола. Тому все утікає. — Нашими людьми всюди діри затикають. По кожній битві в якій мові чуєте нарікання, прокляття, просьби? — У нашій! — Всюди повно наших людей побитих, ранених. Інші не дурні, або йдуть у полон, або не хочуть йти в огонь. Вкінці приходять і наші до розуму. Богато роблять ті, що повернули з неволі російської і прийшли на фронт.

Всі. Мусить бути кінець різанині людей.

Максим і Михайло. Це все може зробити лише сам нарід, більше ніхто.

Борис К. Зі звалищ Росії і Австрії повстане наша Україна. Товариші! — Незабуваймо за тих котрі проляли кров під нашим рідним прапором. Вони згинули за спільний наш ідеал.

М. Перепічка. Що ви хочете робити?

Борис К. Хочемо поправляти могили по упавших борцях українських.

М. Перепічка. Я за цим і рівнож помагати-му.

М. Панченко. Я мушу йти домів і побачитись зі своїми.

Ів. Горлиця. Ніхто тобі цього не візьме за зле. Як так, то дітоньки до діла. Хлопи хай роблять рискалями, а жінки хай носять дерні і підсипають.

М. Перепічка. А є чим носити?

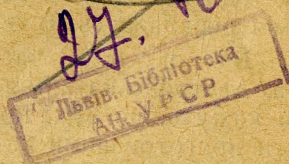
Дівчата. Маємо запаски!

Борис К. Славно! — Косцющці поляки у полах носили землю на могилу.

Всі беруться до роботи, а М. Панченко відходить на право.

Видно, як справляють могилу на сцені.

ЗАСЛОНА ПАДЕ.

0,48 (1986)
3842

ВИДАВНИЦТВО
ПОДІЛЬСЬКА ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА В ТЕРНОПІЛІ

видало і продає:

- С. Біла „Поцілунок Юди” пєса на 4 дії — 2 зл. — с.
Б. Грінченко „Степовий Гість” драма на 5 дій — 2 „ 50 „
[(на вичерпанню)]
В. Мартиневич „Досиджувала посагу” ком. на 3 дії — 1 „ — „
„ „Міщане” драма на 5 дій — 1 „ 50 „
„ „Потерчук” пєса на 5 дій — 1 „ 50 „
[(на вичерпанню)]
„ „Трьох до вибору” фарс на 3 дії — 2 „ — „
„ „Гріхи молодости” (іспанська муха)
[(фарс на 3 дії — 2 „ — „
А. Шатковський „Кума Марта” драма на 5 дій — 2 „ — „
В. Чубатий „Воскресення” пєса на 4 дії — 2 „ — „
Рудий Е. „Більше засоромився, як налюбився”
[комедія на 2 дії — „ 80 „
Яків Водяний „Право Саволі” драма на 4 дії — 1 „ — „
Конич-Лисенко „Живі Покійники” фарс на 3 дії — 2 „ — „
В. Герасимович „Мамона” пєса на 5 дій — 1 „ 50 „
М. Вацик „Чар однострою” фарс на 3 дії — 2 „ — „
І. Федорак „Депутати до Відня” ком. на 1 дію — „ 60 „
І. Тобілевич „Паливода” комедія на 4 дії — 1 „ 50 „
С. Бєла „Діти Агасвера” трагедія на 5 дій — 2 „ — „
В. Мартиневич „На могилах борців” драма —
[з визвольних часів 5 дій — 3 „ — „
„ „Памятні Могили” драмат. ескіз на 1 дію 60 „
М. Білянський „Арендар у клопоті”, ком. на 4 дій 1 „ — „

II.

ДІТОЧИЙ ТЕАТЕР:

- „Рудий Е. Ще той ся не вродив, щоб усім догодив —
[на 1 дію — 40 с.
„ „Русалка Бджілка” драма на 3 дії — „ 60 „

III.

Видавництво Под. Театр. Бібліотека з краєвих видань має
на складі і продає:

- А. Чайківський „Панич” повість з галицького життя — 5 зл.
Е. Рудий „Підручник кооперативний” — 2 „
„ „Народне господарство” — 1 „

Замовлення слати по адресі:

В Галичині: Подільська Театральна Бібліотека — Тернопіль.
„ Книгарня Наукового Товариства ім. Т. Шевченка
— Львів — Ринок 10.

В Америці: „The Polish Bazar” — New York 110 East 4 th Str.
В Канаді: „Winnipeg Man” — 306 Main. Str.
Австрія: „Eggen” — Книгарня Т. Савули Відень I. Ringgasse ч. 2.

STAROSTWO TNR OPOL
Eggen
Naki d 3000 egz.
2176. 1928

В. МАРТИНЕВИЧ.

Памятні Могили

драматичний ескіз на 1 дію.

1928.

ЛЬВІВ — ТЕРНОПІЛЬ — НЬЮ-ЙОРК.

НАКЛАДОМ АВТОРА.

З друкарні А. Салевича і С-ки в Тернополі.